14. Nemoci a smrt

Přeplněnost táborů, špatné hygienické podmínky, zima v barácích, chatrné oblečení, žízeň a hlad v kombinaci s těžkou prací a psychickým strádáním, to vše již na počátku zimy 1942 vyústilo v obou „cikánských" táborech v epidemie nakažlivých nemocí, tyfu břišního i skvrnitého. Od 17. února 1943 byly oba tábory neprodyšně uzavřeny v karanténě.

*Dostal jste horečky, to byl tyfus. To jste v horečkách nevěděl vůbec nic... (K. V., *1913, CT Lety)*

CT Hodonín, pacientky táborové nemocnice

*...Ráno ste vstával a vedle vás byli třeba dva tři mrtví, ale to byly kosti hotový, ty děti, na nich nic nebylo. Ten tyfus, to byl hroznej průjem... Tak ty děti, aby zase měly něco čistýho na sebe, sem byl starší, tak to sem zase musel chodit krást ty hadry... Na ty šňůry, co to měly ty vošetřovatelky navěšený. (L. S., *1930, CT Lety)*

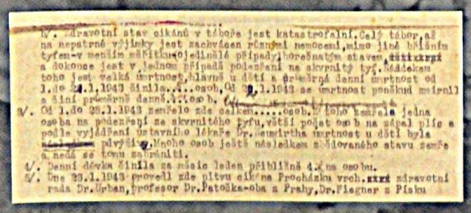

Ukázka z konceptu hlášení velitele CT Lety o katastrofálním stavu vězňů, leden 1943

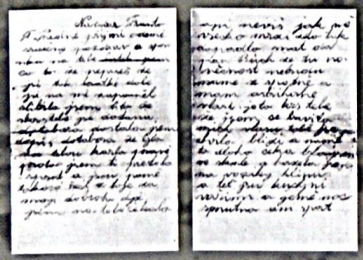

Ukázka z dopisu Marie Holomkové z CT Hodonín odeslaného někdy v druhé polovině roku 1942 Františku Holomkovi do kamenolomu brněnského sběrného tábora v Olšovci u Hranic.

Citace z dopisu Marie Holomkové:
...snad da pan Bůch že tu na věčnost nebudu mame se spotně a mom ostříhane vlasi... byla jsem ve skole a hazela jsem na vozíky hlinu a teď jsu kuchyni voříma jemě moc smutno ani spat nemohu jemě moc potaba smutno... ...jsu moc chuda sme oblečeni kalhotach...

15. Pohřbívání mrtvých

Mrtví vězňové byli zpočátku pohřbíváni na hřbitovech v nedalekých obcích. Po vypuknutí tyfových epidemií musela být pro odpor místních obyvatel těla mrtvých hromadně „odklízena" do země na volných prostranstvích v blízkosti obou táborů.

*Napřed se z desek dělaly bedny a v nich se pochovávalo. Když už desek nebylo, dávali mrtvé do papírových pytlů. Pytel byl dlouhý jeden a půl metru. Do toho byl mrtvý uložený, pytel mu byl uvázaný u kriku a hlava mu trčala ven, mrtvé děti se dávaly až tři do jednoho pytla. Jama se zasypala trochu hlíná. Dyž přišli ráno pochovávat nanovo a pytle byly roztrhané a z mrtvých dětí střeva vytahané od zvěře, tak to museli posbírat a dávat to do jamy znovu. (A. M., *1923, CT Hodonín)*

*Ty kramářský vozy - maringotky, taky jsem se tam šel jednou podívat a bylo tam devět dětí najednou. Mrtvolek. A teď nikdo nemoh zjistit, čí který je. (A. V., *1934, CT Lety)*

Hodonín, u plotu stojí odstavené kočovné vozy, do nichž se umisťovali nemocní vězni nebo mrtvá těla.

*Strejda tam přijel s koňma a s vozem, a tam do toho dostavováku dávali...tam házeli mrtvoly. ...Na vlastní voči jsem viděl, jak je tam do toho vozu házeli. Tak jednou za týden, kdy už ten dostavák byl plnej, tak přijel vůz, naložili ho a... vedle tábora za tou bránou byla skládka a za tou skládkou byla ta jáma, tam je naházeli, posypali vápnem a zaházeli a tím to skončilo. (A. V., *1934, CT Lety)*

16. Selekce: Osvětim nebo svoboda

Před dokončením poslední etapy řešení tzv. cikánské otázky bylo třeba odlišit skutečné „rasové cikány" od „necikánů", kteří jen „žili po cikánsku". Vydělení (selekci) provedli zástupci německé kriminální policie na základě pozorování „rasových znaků" - pigmentace kůže, vlasů, očí, klenutí lebky apod. „Cikáni a polocikáni" byli určeni k odsunu do Osvětimi, ostatní byli propuštěni na svobodu.

*Potom přišel ...ten vysokej hubenej a vybíral do Osvětimi. Sahal nám na lícní kosti, ohmatával je... Kdo byl Cikán, toho hnedka dali pryč. (B. B., *1928, CT Lety)*

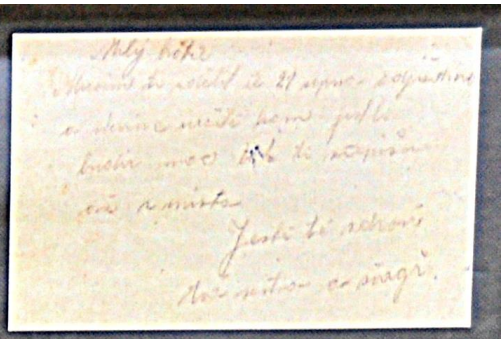

Dopisnice blíže neurčených příbuzných z CT Hodonín Karlu Holomkovi do kamenolomu brněnského sběrného tábora v Olšovci u Hranic z 12. 8. 1943; dokládá odsun vězňů do Osvětimi - sami vězňové však o cíli cesty nevěděli nic.

Text dopisu z CT Hodonín Karlu Holomkovi:
Milý bratře.
Musím ti zdělit, že 21 srpna odjíždíme a nevíme určitě kam jestli budu moc tak ti napíšu až z místa.
Ještě tě zdraví tvá sestra a švagr.

17. Transporty do Osvětimi

Protektorátní „cikánské" tábory (CT) se staly přestupní stanicí Romů do Osvětimi. Původní záměr odsunout z protektorátu jako první „cikány" koncentrované v CT změnila epidemie tyfu. Proto transporty z Letů a Hodonína proběhly opožděně, v květnu a srpnu 1943, kdy většina Romů žijících dosud na svobodě již byla odsunuta. Do transportů však bylo možno zařadit jen osoby, které zdravě aspoň vypadaly. Krátce před odjezdem se příděly stravy v CT nezvykle zlepšily.

*Likvidace byla tak jednoduchá... A v posledku se dobře vařila, protože byla úplně přeplněná magacína (sklad potravin). Mouku, cukr, prostě nedávali tak, jak to mělo být, tak byl nadbytek, strašný nadbytek toho jídla. A tak se rozvařelo, knedlíky dávali navíc... (F. D., *1921, CT Hodonín)*

*Nejhorší to bylo, když odjížděli potom do Osvěnčina. ...Oni tam zajeli do tábora s těma autama velikejma, na vyvolávali jména, do těch aut je dávali. Ta bylo plný. Kdybyste to viděli, jak ta auto jela přes ten les, tak ta dělalo hůůů, hůůůů, takle v tym lese, jak ty děti plakaly, když je vezli, tak to tak hučela... (M. K., *1927, CT Hodonín)*

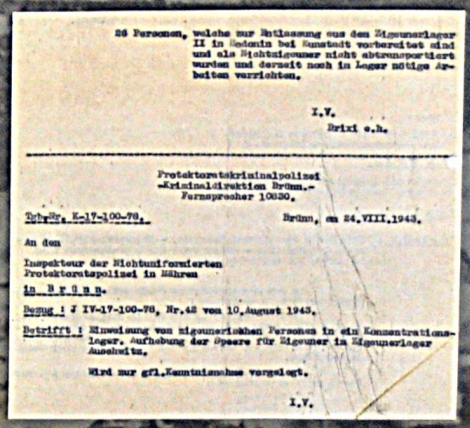

26 Personen, welche zur Entlassung aus dem Zigeunerlager II in Hodonin bei Kunstadt vorbereitet sind und als Sichtzigeuner nicht abtransportiert wurden und derzeit noch in Lager nötige Arbeiten verrichten.

I.V.
Brixi e.h.

Protektoratskriminalpolizei
-Kriminaldirektion Brünn.-
Fernsprecher 10830.

Trb-Nr. K-17-100-78. Brünn, am 24.VIII.1943.

An den
Inspektour der Nichtuniformierten
Protektoratspolizei in Mähren
in B r ü n n.

Bezug : J IV-17-100-78, Nr.42 vom 10.August 1943.

Betrifft : Einweisung von zigeunerischen Personen in ein Konzentrationslager. Aufhebung der Sperre für Zigeuner in Zigeunerlager Auschwitz.

Wird zur gfl.Kenntnisnahme vorgelegt.

I.V.

Po odjezdu transportu Romů z CT Hodonín (21. 8. 1943) do Osvětimi zaslalo brněnské ředitelství protektorátní policie zprávu o jeho průběhu generálnímu veliteli, 24. 8. 1943